

Диплом бар, жұмыс жоқ

Соңғы жылдары жастар арасындағы жұмыссыздық қоғамдағы ең өзекті мәселелердің біріне айналды. Әсіресе мамандығы бойынша жұмыс таба алмай жүрген жастар көбейді. Бірі уақытша табыспен күн көрсе, енді бірі дипломына мүлде қатысы жоқ салада жұмыс істеуге мәжбүр. Бұл тек экономикалық мәселе емес. Бұл – жастардың болашаққа деген сеніміне әсер ететін жағдай.

Бүгінде жастар арасындағы жұмыссыздық қоғамдағы ең өткір мәселелердің біріне айналды. Әсіресе жаңа оқу бітірген түлектер үшін жағдай ауыр. Себебі көп мекеме тәжірибе талап етеді. Ал жас маманға сол тәжірибені жинауға мүмкіндік аз. Қазақстанда ресми түрде жастар жұмыссыздығы төмен деп көрсетіледі. Алайда шынайы өмірде мамандығы бойынша жұмыс таппай жүргендер өте көп. Мәжілісте жарияланған мәлімет те қоғам назарын аудартты. Елдегі 11,5 миллион еңбекке қабілетті адамның 5,2 миллионында әлеуметтік аударым жоқ екені айтылды. Бұл тұрақты жұмысы жоқ адамдар саны әлдеқайда көп болуы мүмкін екенін көрсетеді. (amanatpartiasy.kz)

Жастардың жұмыс таба алмауына бірнеше себеп бар. Соның бірі – білім мен еңбек нарығының сәйкес келмеуі. Университет бітірген түлектің білімі кейде қазіргі нарық талабына сай болмай шығады. Нәтижесінде жұмыс беруші басқа маман іздейді. Тағы бір ауқымды мәселе – таныс арқылы жұмысқа орналасу жайлы пікірдің күшеюі. Көп жастар “қабілеттен бұрын байланыс маңызды” деп ойлайды. Бұл олардың еңбекке деген сенімін азайтады. Жұмыссыздық тек қаржы мәселесі емес. Ол адамның психологиясына да әсер етеді. Ұзақ уақыт жұмыс таба алмаған адам өзіне сенімсіз бола бастайды. Кейбірі шетелге кетуді ойлайды. Өйткені олар өз елінде болашақ көрмейді.

Қазір грантпен оқып шыққан кей жастарға мамандығы бойынша жұмыс істеу міндеті қойылады. Егер сол талап орындалмаса, мемлекет бөлген қаражатты өтеу мәселесі туындайды. Бұл да жұмыс таба алмай жүрген жастарға қосымша қысым болып отыр. Ресми статистика бойынша Қазақстандағы жастар жұмыссыздығы шамамен 3 пайыз деңгейінде. (tradingeconomics.com) Бірақ әлеуметтік желі мен күнделікті өмірдегі жағдай бұл мәселенің әлдеқайда терең екенін байқатады.

Мемлекет бұл мәселені шешу үшін түрлі бағдарламалар ұсынып жатыр. Мәселен, “Жастар практикасы”, “Алғашқы жұмыс орны” сияқты жобалар бар. Бірақ олардың тиімділігіне қатысты сұрақ көп. 2024 жылы “Жастар практикасына” 33 мыңнан астам адам қатысқанымен, тек 7 400 жас тұрақты жұмысқа орналасқан. Бұл бағдарламалардың көп жағдайда уақытша ғана шешім болып отырғанын көрсетеді. Жастарға қазір бос уәде емес, нақты мүмкіндік қажет. Себебі бүгін жұмыс таба алмай жүрген адам – ертең қоғамның ең үлкен мәселесіне айналуы мүмкін.